

Mechanický pomeranč u Bezručů je mrazivě pojatý režijní triumf výbušně komentující společnost

19.9.2020 10:35 Martin Jiroušek Divadlo Recenze

Dodržujte dvoumetrové odstupy, zaznívá v klíčových okamžicích z jeviště Divadla Petra Bezruče. Replika glosuje varovný stav současné společnosti čelící pandemii Covidu-19. Na scénu přichází také herec Dušan Urban vědomě karikující vrcholného představitele české politické scény Andreje Babiše. Věrohodně zaznívající slovenština a také grimasy s politikovými brýlemi jsou nepřehlédnutelné. A Jakub Burýšek v hlavní postavě grázla Alexe - to je další herecký koncert tohoto mimořádně talentovaného umělce.

Jakub Burýšek v hlavní roli inscenace Mechanický pomeranč.

Foto: Lukáš Horký

V nové divadelní adaptaci slavného románu Anthonyho Burghesse Mechanický pomeranč, kterou od pátku uvádí Divadlo Petra Bezruče, nabízí ministr partnerství hlavní postavě Alexovi. Ten mu vzápětí zlomí vaz, aby si oblékl ministrovo sako a vyrazil sám do vyšších vrstev. Téměř devítiměsíční práce na první adaptaci slavné knižní předlohy se díky pandemii a karanténě zúročila. Divadlo nasadilo kvalitní kus sedící až mrazivě na současnou společenskou situaci a navíc výbušně glosující nadcházející volby.

Totalitní forma vlády a omezování osobní svobody se staly pro Mechanický pomeranč ústředním tématem v době jeho vydání ve Velké Británii v roce 1962. Ještě větší kontroverzi pak vzbudil stejnojmenný film slavného režiséra Stanleyho Kubricka z roku 1971, na jehož základě bylo tvůrci vyhrožováno fyzickou likvidací, Kubrick pak nařídil stáhnout snímek

z distribuce. I tak se ale jedno z vrcholných děl tematizující bezúčelné násilí v novodobé choré společnosti stalo kultem.

Původní román Anthonyho Burgesse nyní bravurně vstoupil do nové fáze existence v ostravském divadle. Zbrusu nově napsaná adaptace *Lenky Havlíkové* společně s *Annou Smrčkovou* se drží více knihy než filmu. Sevřená, konzistentní režie *Terezy Říhové* nešetří násilnými scénami. U *Bezručů* možná ještě neměli tak razantní formu, která by zároveň dovedla bravurně glosovat současnost.

Z inscenace *Mechanický pomeranč*. (Foto: Lukáš Horký)

Posunutí premiéry z března na září zapříčinilo ještě větší aktuálnost. Je však otázkou, jak dalece toto napětí stoupající s nadcházejícími volbami vydrží i po nich. Ale i tento vývoj mají v podstatě v rukou současní politici. Ovšem i bez ohledu na další vývoj pandemie je i tak o čem hrát, protože společnost, speciálně Západ, se dlouhodobě ocitá v etické krizi a Alexové dostávají zelenou, násilí vrůstá a šílenci nikdy neměli tak skvělou příležitost k prosazování svých egomaniackých ideálů.

Příběh se odehrává v blázcinci a vypráví jej Alex DeLarge v ich-formě. Pochmurné, až panoptikální scéně *Davidy Janoška* dominuje černobílá mozaika tapetující jeviště jako v ponuře vykachličkovaném interiéru ústavu. Na pozadí se vyjímá v nadživotní velikosti slavný ikonický obraz *Prám Medúzy* z roku 1816. Zachycuje nechvalně známou událost, během které ztroskotala loď. Posádka opustila 150 cestujících, ti postupně zemřeli hladem a v agónii podlehli i vzájemnému kanibalismu. Na voru se zachránilo jen patnáct pološilenců. Vše až příliš mrazivě koresponduje s příběhem Alexe a hlavně jeho pohůnků. Šílenství a nekontrolovatelné živly pronikající do společenské struktury nedávají divákovi šanci, aby si zachoval špetku optimismu. O to více musí ocenit razantní schopnost ostravského divadla rezonovat s aktuálním děním ve světě.

Jakub Burýšek. (Foto: Lukáš Horký)

Hlavní roli grázla Alexe ztvárnil *Jakub Burýšek*. Po excelentně ztvárněné postavě kontroverzní sportovkyně ženy/muže Zdeny Koubkové v oceňované inscenaci *Transky, body*, vteřiny tento čerstvý držitel Ceny Jantar vytváří další vyhrcočně pojatou studii nepřirozeného charakteru. Jeviště vyplňují jeho groteskní dialogy pronášené v neopakovatelném slangu předlohy v překladu *Ladislava Šenkyřika*.

Strhující jsou momenty léčebné terapie, které zajímavě korespondují s klasickými scénami Kubricka. Alex sedí celou dobu čelem k publiku a personál blázince do něj pomyslně promítá násilné snímky, které jej uvádějí do dalšího stupně šílenství. Nechybí ani zvýraznění linky násilníka coby oběti vlastního konání, včetně slavných scén, jako je zpětná návštěva u spisovatele románů a podobně. Zvláštní je snová scéna blouznícího Alexe, kdy na jevišti defilují postavy v kostýmech jak ze seriálu Davida Lynche. Obří hlavy i králíci v nadživotní velikosti dodávají situaci možná až zbytečně nadreálný charakter.

Jakub Burýšek. (Foto: Lukáš Horký)

Alex, známý doposud v kongeniálním ztvárnění slavného herce Malcolm McDowela, je tentokrát úplně jinak pojatý. Vedle až androgynně vyhlížejícího Angličana je Burýšek zemitý a daleko ošklivější, i díky kostýmu s dominantní rudovlasou parukou. Násilí v jeho podání je tak radikálnější. Režie publikum nešetří a servíruje hned několik znásilnění, pojatých jinak než ve filmu, přesto plných krve a věrohodně vyhlížejících zranění. Film má zdařilého konkurenta a pokud by se někdo chtěl domnívat, že se divadlo i v tomto případě pouze veze na úspěchu slavnější předlohy, neměl by si „bezručácký výpad a hzenou rukavici politické scéně i společnosti“ rozhodně nechat ujít.

Julie Goetzová a Lukáš Melník. (Foto: Lukáš Horký)

Vedle Burýška potěší řada menších rolí, ve kterých střídavě vystupují například *Lukáš Melník*, *Dušan Urban*, *Jáchym Kučera*, *Vojtěch Johaník*, *Ondřej Brett* a také nové posily souboru *Václav Švarc* a *Julie Goetzová*. I díky nim je *Mechanický pomeranč* v novém hávu zatím jedním z nejodvážnějších a nejzdařilejších kusů letošního covidového roku. Laťka nadcházející sezony je v případě první bezručácké premiéry nastavena skutečně hodně vysoko.